

37 mm zákopový kanón vzor 1915 systém Rozenberg (37-мм траншейная пушка образца 1915 г. систем Розенберга) ve výzbroji Čs. střelecké brigády v bitvě u Zborova a Československého vojska na Rusi.

Karel LUDVÍK, jednota ČSOL „mjr. i. m. Václava Vokurky“ Boletice.

Nejtěžší zbraní použitou československými dobrovolci v bitvě u Zborova byly čtyři „bombomety¹“ a čtyři zákopové kanóny“ systému Rozenberg.

Již na podzim 1914, po ustrnutí mobilních bojových operací a přechodu na poziční válku se ukázalo, že útvary lehkého polního dělostřelectva nejsou vždy schopny pružně reagovat na potřeby pěchoty. Řešením této situace bylo začlenit velmi lehká děla přímo do sestavy a podřízenosti pěších jednotek. Vznikla tak nová kategorie dělostřelectva tzv. „zákopová“ děla a kanóny, které byly charakteristické svou nízkou hmotností a vysokou mobilitou.

Naléhavé žádosti pěchoty vedly k nouzovému řešení situace, kterým bylo převedení lehkých palubních a pobřežních kanónů z výzbroje námořnictva.

V roce 1915 příslušník Hlavní správy dělostřelectva Ruské imperiální armády M. F. Rozenberg² předložil svůj vzor zákopového kanónu ráže 37 mm. Po krátkých zkouškách byl vzápětí zaveden do výroby v domácích zbrojovkách a ruská armáda jej přijala do své výzbroje pod označením 37 mm kanón vz. 1915 (37-мм пушка обр. 1915 г.)³.

Konstrukce Rozenbergova zákopového kanónu umožňovala vést palbu z kulometných hnízd, pro přímou palbu byl používán pěchotní zaměřovač. Zbraň byla lehce přepravitelná, protože ji bylo možno rychle rozebrat na tři části (hlaveň se štítem – 74 kg, lafeta se spodním štítem – 82 kg a jednoosý podvozek – 25 kg).

Výkon kanónu při maximálním dostřelu 1 200 kroků byl dostatečný k probití ochranných štítů lehkých polních děl a těžkých kulometů.

Pro konstrukci zbraně byla vybrána hlaveň se závěrem, pocházející ze zástřelné zbraně pro velkorážové pobřežní kanóny.

Hlaveň ráže 37 mm s měděným zadkem měla dvanáct drážek v konstantním vývrtu. Závěr byl horizontální, šroubový, dvoutaktní.

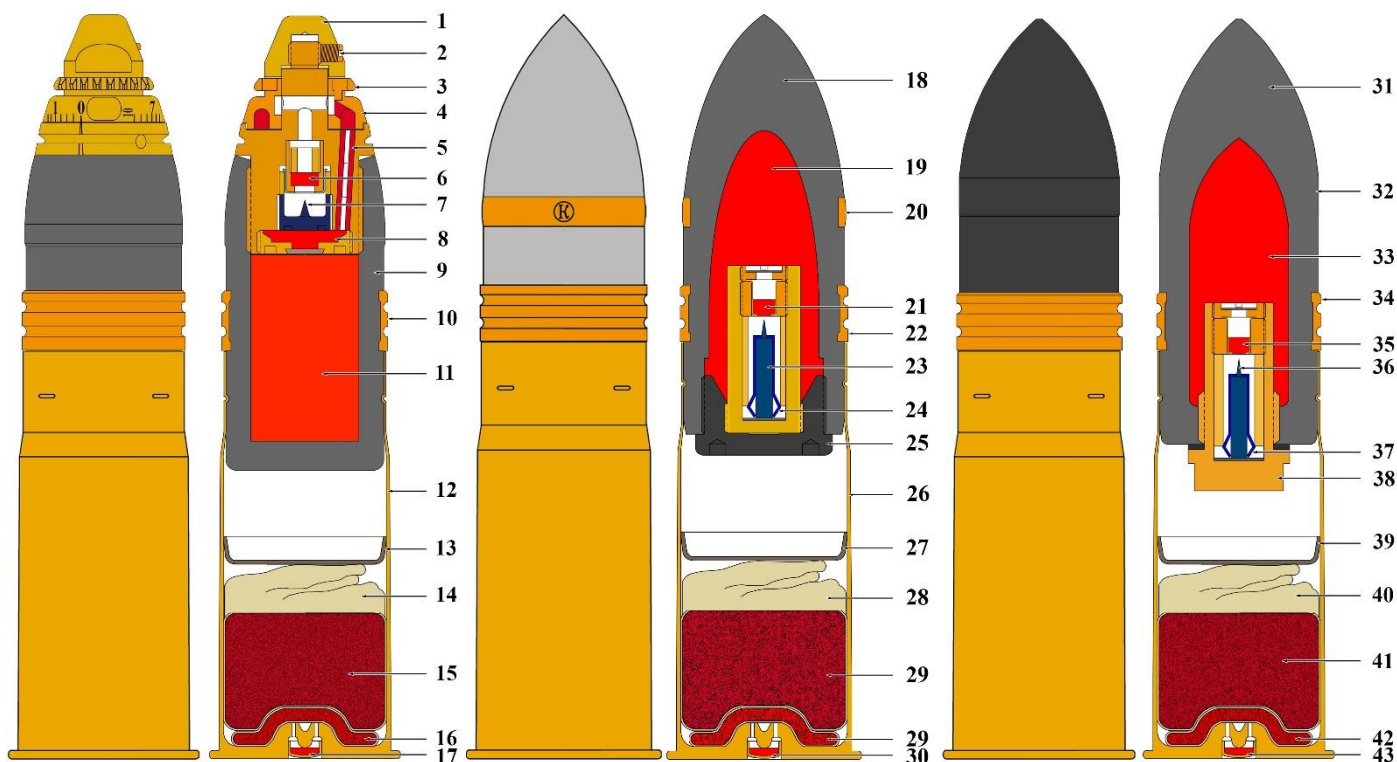
Chobotová lafeta měla obdélníkový tvar, byla vyrobena ze dvou dřevěných okovaných desek (přední a zadní), spojených po stranách dvěma dřevěnými vodícími lyžinami. K přední vzad posuvné desce lafety byl dvěma železnými pruty kolmo připevněn 6, nebo 8 mm tlustý ochranný štít z oceli. Lafeta spočívala na jednoosém podvozku, s koly převzatými z lafety 7,62 mm těžkého kulometu vz. 1910 systém Maxim.

¹ 9 cm zákopový minomet G. R. (9-см бомбомет Г. Р.).

² Genmjr. Michail Fjodorovič Rozenberg. (* 1861, †1928) — ruský a sovětský konstruktér dělostřeleckých systémů. Stálý člen dělostřeleckého oddělení Hlavní správy dělostřelectva.—

³ Bylo používáno i označení 37-мм пушка Розенберга, 37-мм траншейная пушка образец 1915 г. систем Розенберга.

37 mm náboj s tříštivou střelou a časovacím zapalovačem

37 mm náboj s tříštivou střelou starého typu s nárazovým zapalovačem

37 mm náboj s tříštivou střelou starého typu s nárazovým zapalovačem

1 – šroubovací klobouček; 2 – fixační závrték; 3 – hmatníkové žebrování; 4 – časovací kroužek; 5 – prachové válečky; 6 – roznětková úderka; 7 – nápichová jehla; 8 – přenosová slož; 9, 18, 31 – ocelové tělo střely; 10, 20, 22, 34 – měděná vodící obroučka; 11, 19, 33 – trhací náplň (černý prach); 12, 26 – mosazná nábojnice; 13, 27, 39 – lepenková krytka; 14, 28, 40 – prachový váček; 15, 29, 41 – prachová náplň 38 g; 16, 29, 42 – zažehovač; 17, 30, 43 – zápalka; 21, 35 – roznětka; 23, 36 – úderník; 24, 37 – fixační péro úderníku.

Hlaveň byla ve své přední části připevněna pomocí ocelové objímky ke kolébkovým čepům, přišroubovaným můstky k dřevěným hranolkům, připevněným k přední desce lafety. Toto usazení umožňovalo udělovat hlavní pouze náměr, pomocí šnekové tyče a ozubeného kola, jehož osa byla spojena s náměrovým ředidlem, umístěným zprava vedle závěru. Odměr byl nastavován natáčením chobotové lafety.

Tlumení zpětného rázu bylo zajištěno pomocí kaučukových kroužků, navlečených před čelní hranou zadní pevné lafetové desky na vodící tyč přední posuvné lafetové desky.

Zaměřovač byl velmi jednoduchý. Tvořila jej kuželovitá muška na levé straně objímky hlavně a dioptrické hledí na vertikálním stativu před závěrem. Maximální dostřel kanónu činil 3 830 m.

První Rozenbergovy zákopové kanóny se na frontě objevily na jaře 1916. Po spotřebování zástřelných zbraní z výzbroje námořnictva Hlavní správa dělostřelectva 22. března 1916 zadala Obuchovskému závodu v Petrohradě výrobu 400 ks hlavní pro 37 mm kanón Rozenberga. Od tohoto data do konce roku 1919 zde bylo vyrobeno 342 hlavní a zbylých 58 se nacházelo ve stavu 15 % rozpracovanosti.

Na začátku roku 1917 bylo na frontu odesláno 137 zákopových kanónů systém Rozenberg a dalších 150 ks se podařilo odeslat ještě do poloviny roku. Pro rok 1918 Stavka stanovila tabulkové počty zákopových děl pro střelecký pluk na 4 ks, což při počtu 687 pluků předpokládalo potřebu 2 748 ks. Dalších 144 kanónů měsíčně bylo požadováno na úhradu bojových ztrát. Kanón mohli pěšáci na krátké vzdálenosti přepravovat rozloženou na tři části, případně tahat pomocí dvou popruhů, připevněných k lafetě. Přeprava kanónu na delší vzdálenosti předpokládala hypotrakci jedním koněm s kolesnou, v jejímž muničním boxu bylo možno uložit 120 jednotných nábojů.

Zdroj:

Jitka Lenková, Václav Pavlík: Nejdůležitější bitvy našich dějin, Alpress 2007

<http://www.vhu.cz/vystava-ke-stemu-vyroci-bitvy-u-zborova/>

<http://ww1.milua.org/Rozenberg15.htm>

<http://www.russianarms.ru/forum/index.php?topic=11869.100>